

Sygn. akt VIII U 828/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Jolanta Łanowy - Klimek
Protokolant	Małgorzata Skirło

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2019 r. w Gliwicach

sprawy G. P. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o wysokość emerytury

na skutek odwołania G. P. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

z dnia 10 kwietnia 2019 r. **nr** (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującej G. P. (1) prawo do przeliczenia emerytury na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – bez dokonania potrąceń kwot pobranych emerytur – od dnia 1 kwietnia 2019 r.

(-) Sędzia Jolanta Łanowy – Klimek

Sygn. akt VIII U 828/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 kwietnia 2019 roku – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. , przyznał ubezpieczonej G. P. (2) prawo do emerytury z wieku powszechnego od dnia 1 kwietnia 2019r. Wysokość emerytury obliczono przy zastosowaniu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, zgodnie z którym jeżeli ubezpieczony pobierał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46,50,50a,184 lub 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. – Karta Nauczyciela , podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24 ustalona zgodnie z ust. 1 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy.

Ubezpieczona wniosła odwołanie od w.w. decyzji organu rentowego , domagając się jej zmiany poprzez przeliczenie wysokości emerytury z powszechnego wieku bez dokonania potrąceń kwot pobranych emerytur , zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019r..

Zakład Ubezpieczeniem Społecznych Oddział w C. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał zaskarżoną decyzję. Wskazał, iż w istocie ubezpieczona nabyła prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 46 i art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS., jednakże prawo do emerytury z wieku powszechnego z zastosowaniem art. 25 ust. 1b nabyła dopiero z dniem 1 kwietnia 2019r., a zatem nie w brzmieniu obowiązującym do 30.09.2017r., jak stanowi wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019r.

Sąd Okręgowy ustalił co następuje:

Ubezpieczona G. P. (1) urodziła się (...)

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C., przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury od dnia 1 listopada 2008 roku, na zasadach określonych w przepisach art. 46 w związku z art. 29 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2016 roku, poz. 887) .

Wysokość emerytury obliczona została zgodnie z art. 53 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS..

W dniu 2 kwietnia 2019r. ubezpieczona złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury z wieku powszechnego.

Zaskarżoną decyzją z dnia 10 kwietnia 2019 roku – organ rentowy , przyznał ubezpieczonej G. P. (2) prawo do emerytury z wieku powszechnego od dnia 1 kwietnia 2019r. Wysokość emerytury obliczono przy zastosowaniu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, zgodnie z którym jeżeli ubezpieczony pobierał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46,50,50a,184 lub 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. – Karta Nauczyciela , podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24 ustalona zgodnie z ust. 1 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy.

Odwołująca nie zgodziła się z decyzją organu rentowego i wniosła odwołanie.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2019 roku w sprawie P 20/16 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2017 roku, w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 roku kobiet, które przed 1 stycznia 2013 roku nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP.

Wyrok Trybunału został opublikowany w dnia 21 marca 2019 roku w Dz.U. z 2019 roku, poz. 539.

Trybunał Konstytucyjny zbadał kwestię dopuszczalności posłużenia się przez ustawodawcę mechanizmem obliczania podstawy emerytury powszechnej z potrąceniem kwot wcześniejszej emerytury pobieranej przez ubezpieczonych wobec kobiet urodzonych w 1953 roku i jego zgodności z art. 2 Konstytucji.

Trybunał wskazał, że uprawnienie do wcześniejszego przejścia na emeryturę wynikające z art. 46 w związku z art. 29 ustawy emerytalnej było – w warunkach reformy z 1999 roku – jednym ze szczególnych rozwiązań ustawowych. Stanowiło element łagodzący przechodzenie do nowego systemu emerytalnego dla osób, które ukończyły wiek co najmniej 50 lat, a przy tym legitymowały się wieloletnim stażem zawodowym.

Badając zgodność art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej z art. 2 Konstytucji i z wyrażoną w tym przepisie zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, Trybunał uwzględnił, że kobiety, które zdecydowały się skorzystać z możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę nie wiedziały – w chwili podejmowania tej decyzji – o konsekwencjach, jakie ta decyzja będzie miała w odniesieniu do ich przyszłego świadczenia, czyli emerytury uzyskiwanej po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Osoby te decydowały się na wcześniejszą emeryturę ufając, że państwo nie zmieni reguł jej postrzegania w odniesieniu do powszechnego świadczenia emerytalnego. Tymczasem reguły te zostały zmodyfikowane, nie dając ich adresatom możliwości stosownej reakcji.

Trybunał podkreślił, że to z mocy wyraźnego postanowienia ustawodawcy modyfikacja systemu emerytalnego nie objęła tej grupy kobiet, jeżeli spełniały warunki przejścia na wcześniejszą emeryturę i z możliwości takiej skorzystały.

Tym samym stworzył on dodatkowe gwarancje realizacji uprawnień emerytalnych według zasad starego systemu. Z uwagi na to, że uprawnienia te z założenia miały charakter przejściowy – obowiązujący do czasu ich wygaśnięcia – nastąpiło niejako wzmocnienie usprawiedliwionego przekonania tych kobiet, że ustawodawca nie wycofa się z ich realizacji oraz, że nie będą miały do nich zastosowania nowe uregulowania.

Trybunał podkreślił, że podejmowanie przez ubezpieczonych decyzji o przejściu na wcześniejszą emeryturę nie może wiązać się z pozostawaniem w niepewności co do ukształtowania ich sytuacji prawnej w przyszłości, jeżeli jest konsekwencją decyzji podjętych w oparciu o obowiązujący stan prawny. Rozpoczęcie realizacji prawa do wcześniejszej emerytury, która bezpośrednio wpływa na wysokość emerytury powszechnej – w oparciu o zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa – stanowi podstawę uzasadnionego oczekiwania, że ustawodawca nie zmieni w sposób niekorzystny „reguł gry” w stosunku do osób korzystających ze swoich uprawnień na zasadach wskazanych w ustawie. Nie będzie tym samym pułapką dla tych, którzy w zaufaniu do obowiązującego prawa, określającego w dodatku horyzont czasowy wypłacanych świadczeń i zasad ich realizacji, skorzystali ze swoich uprawnień.

Trybunał podkreślił, że racjonalnie działający ustawodawca powinien uwzględnić łącznie się z tym skutki w sferze finansów publicznych, których planowanie w systemie świadczeń emerytalnych musi obejmować statystyczny okres długości życia tych osób po przejściu na emeryturę. Zasada zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wyklucza możliwość formułowania obietnic bez pokrycia bądź nagłego wycofywania się przez państwo ze złożonych obietnic lub ustalonych reguł postępowania. Stanowi to bowiem niedopuszczalne nadużywanie pozycji przez organy władzy względem obywateli. Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której obywatel, układając swoje interesy, podejmuje decyzje dotyczące długiej perspektywy czasu i przewiduje jej konsekwencje na podstawie obowiązującego stanu prawnego. Zmiana tego stanu oznacza wówczas zaskoczenie, którego w danych okolicznościach nie mógł przewidzieć, a tym samym dostosować się do nowej sytuacji, w sposób, który nie wywrze negatywnych konsekwencji w sferze jego uprawnień.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o akta organu rentowego. Stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie Ubezpieczonej zasługuje na uwzględnienie.

Wskazać należy, iż przedmiotem niniejszego postępowania jest

dopuszczalność wyliczenia wysokości emerytury odwołującej z wieku powszechnego, na wniosek złożony w dniu 1 kwietnia 2019r. – po wydaniu wyroku z dnia 6 marca 2019r. przez Trybunał Konstytucyjny – bez pomniejszenia o kwoty pobranych emerytur.

Odwołanie ubezpieczonej w zakresie w jakim domagała się wyliczenia emerytury bez zastosowania niekonstytucyjnego art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej zasługiwało na uwzględnienie.

Wskazać należy, w tym miejscu, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego - Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ugruntowało się stanowisko, zgodnie z którym odroczenie wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niekonstytucyjność nie jest przeszkodą do uznania przez sąd, że przepis ten był sprzeczny z Konstytucją od chwili jego uchwalenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 stycznia 2007 roku, w sprawie III PK 96/06; z dnia 5 czerwca 2007 roku, w sprawie I PK 6/07; z dnia 24 stycznia 2006 roku, w sprawie I PK 116/05).

Zgodnie z art. 190 ust. 3 zdanie pierwsze Konstytucji RP orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny dwunastu miesięcy.

Należy odróżnić skutki aplikacyjne od derogacyjnych wyroków Trybunału Konstytucyjnego. Cytowany wyżej art. 190 ust. 3 Konstytucji RP odnosi się tylko do przesłanek wywołania przez wyrok Trybunału Konstytucyjnego skutku derogacyjnego; natomiast nie ma znaczenia dla skutku aplikacyjnego. Artykuł 190 ust. 3 Konstytucji RP stanowi bowiem o „wejściu w życie z dniem ogłoszenia” orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego tylko w odniesieniu do terminu utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego, skoro w dalszej części zdania pierwszego tego przepisu mowa o kompetencji Trybunału Konstytucyjnego do określenia innego terminu utraty tej mocy. Związanie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego (wynikające z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP) w połączeniu z dyspozycją art. 8 ust. 1 Konstytucji RP traktującego Konstytucję jako najwyższe prawo RP oraz konstytucyjną zasadą wznawiania prawomocnie zakończonych postępowań, w którym orzeczono na podstawie aktów normatywnych uznanych za niezgodne z Konstytucją (art. 190 ust. 4 Konstytucji RP), nakazuje rozpatrywać termin początkowy wywoływania przez orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego skutków aplikacyjnych wyroku stwierdzającego niekonstytucyjność w oderwaniu od dopełnienia wymogu publikacji orzeczenia w stosownym dzienniku urzędowym.

Co prawda we wcześniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego łączono skutek w postaci utraty domniemania konstytucyjności ustaw z dniem ogłoszenia sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2010 roku, w sprawie III UK 2/10; z dnia 7 maja 2009 roku, w sprawie III UK 96/08); jednakże nielogiczne byłoby dopuszczanie do dalszego naruszania Konstytucji RP przez stosowanie przepisu uznanego za niekonstytucyjny w okresie między ogłoszeniem wyroku stwierdzającego taką niekonstytucyjność a datą publikacji tego orzeczenia w stosownym dzienniku urzędowym (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 marca 2007 roku, w sprawie 11 K 8/07). Dlatego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego już 10 lat temu ukształtowała się linia orzeczenia, zgodnie z którą sam fakt ogłoszenia wyroku przez Trybunał Konstytucyjny nie jest pozbawiony prawnego znaczenia dla postępowań toczących się przed sądami, w których należy zastosować przepisy dotknięte niekonstytucyjnością. Z momentem publicznego ogłoszenia wyroku upada bowiem domniemanie konstytucyjności kontrolowanego przepisu (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 marca 2007 roku, w sprawie K 8/07; z dnia 5 września 2007 roku, w sprawie P 21/06; postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2007 roku, w sprawie P 45/07). Stanowisko to potwierdzono wyraźnie w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2016 roku, w sprawie K 47/15; z dnia 6 kwietnia 2016 roku, w sprawie SK 67/13; z dnia 6 kwietnia 2016 roku, w sprawie P 2/14 oraz z dnia 5 kwietnia 2017 roku, w sprawie K 33/15).

Należy odwołać się także do celu kontroli konstytucyjności ustaw, jakim jest usuwanie z systemu prawnego hierarchicznej niezgodności norm. Cel ten realizowany jest zasadniczo przez pozbawianie mocy obowiązującej przepisów zawierających normę niższego rzędu niezgodną z normą wyższego rzędu. Cel ten może być także zrealizowany incydentalnie przez niezastosowanie w konkretnej sprawie normy opartej na przepisach prawa uznanych za niekonstytucyjne przez Trybunał Konstytucyjny. Skoro zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem przepis uznany przez Trybunał Konstytucyjny za sprzeczny z Konstytucją lub innym aktem nadrzędnym, był niekonstytucyjny od dnia jego wydania i jako akt niższej rangi nie powinien być stosowany od dnia jego wejścia w życie (wyrok Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2007 roku, w sprawie III PK 96/06), a z chwilą publicznego ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego dochodzi do zakończenia procesu kontroli konstytucyjności, to już w tym momencie aktualizuje się obowiązek zapewnienia przez sądy orzekające w sprawach, w których przepis ten ma zastosowanie, stanu zgodnego z Konstytucją RP wynikającego z wyroku Trybunału Konstytucyjnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2017 roku, w sprawie I UK 341/16; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2017 roku, w sprawie II UZ 11/17). W sytuacji gdy stosowanej przez sąd regulacji nie udaje się zinterpretować w sposób odpowiadający wzorcowi konstytucyjnemu wynikającemu z wyroku Trybunału Konstytucyjnego, sądowi pozostaje tylko odmowa zastosowania przepisu w konkretnej sprawie.

Skoro ustala domniemanie konstytucyjności art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, to na wniosek ubezpieczonej zachodzi konieczność przywrócenia przez organ rentowy, a w razie jego negatywnego stanowiska przez sąd ubezpieczeń społecznych, stanu zgodnego z Konstytucją. Przy rozpoznaniu wniosku ubezpieczonej, a następnie odwołania od decyzji, należy stosować wykładnię art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej zgodną z normami konstytucyjnymi. Oznacza to

zaprzeczenie dopuszczalności pomniejszania podstawy obliczenia świadczenia emerytalnego o sumę kwot pobranych emerytur z obniżonego wieku.

Reasumując, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., w zw. z przepisem art. 26 z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej - należało uwzględnić odwołanie ubezpieczonej w zakresie przeliczenia emerytury, poczynając od pierwszego dnia miesiąca, w którym ubezpieczona złożyła wniosek (art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej). Dlatego orzeczono jak w punkcie 1 - sentencji.

(-)sędzia Jolanta Łanowy-Klimek